

Innholdsfortegnelse

Innholdsfortegnelse	0
Sammendrag	1
Innledning	2
Metode	2
Teori og litteratur	3
Hoveddel	5
Fra Isolasjonisme til Lend-Lease	5
Isolasjonisme	5
Storbritannia på randen av konkurser	6
Lend-Lease	7
Lend-Lease møter motstand	9
Sovjets Unionens økonomi	11
Lastebiler og tog fremfor stridsvogner og granater	13
Verdens største hinder	15
Analyse	17
Øst-Europas geografi	17
Andre Sovjetiske forsyningsprotokoll	21
Tredje Sovjetiske forsyningsprotokoll	22
Fjerde Sovjetiske forsyningsprotokoll	24
Forsyninger til Murmansk	25
Lend-Lease sitt utfall	26
Konklusjon	27
Litteratur	28

Sammendrag.

Oppgaven skal hovedsakelig undersøke Lend-Lease, hvor teksten i helhet dreier seg rundt Lend-Lease i redegjørelsen som skal sette konteksten og forståelsen for tiden og situasjonen som førte til at Lend-Lease ble godkjent som lov. Oppgaven skal finne svar på hva Lend-Lease var, hvorfor USA valgte å forsyne Sovjetunionen under andre verdenskrig med Lend-Lease, hva slags betydning Lend-Lease hadde for den Sovjetiske krigsinnsatsen og hvor viktig havnebyen Murmansk var for Lend-Lease forsyningen. Dette gjøres ved å anvende tidligere troverdig forskning som et grunnlag som analysen skal så bygges ut ifra. En kronologisk fremgangsmetode som sammenlikner hvordan utviklingen av Lend-Lease forsyninger, noe som viser til hvilke interne behov Sovjetunionen hadde som ikke kunne bli forsynt fra intern produksjon. Logistiske utfordringer med transporten av Lend-Lease til Sovjetunionen fra øst eller vest, samt interne logistiske utfordringer vil bli inkludert for å lettere fokusere på deler av Lend-Lease forsyningene og ikke alt. Dette skal gi en forklaring på hvordan Lend-Lease lot Sovjet investere i forsvarssektoren i større grad enn de ellers kunne ha gjort alene. Teksten skal fokusere på havnebyen Murmansk og se på hvordan forsyningen av Lend-Lease til Sovjetunionen henger sammen. Forsknings funn av Lend-Lease viser hvordan planen var instrumentell for at Sovjetunionen og USA ble de supermaktene etter krigen og at krigen ikke varte lengre enn den allerede hadde gjort. Med

Murmansk som en viktig havn i Lend-Lease logistikken som gjorde det mulig for Sovjet å mota de mengdene som de gjorde.

Innledning.

En stats evne til å utøve militær makt, enten til aggressive eller defensive formål, er veldig vanskelig å sette fingeren på. Det finnes en rekke indikatorer for hvor effektivt en stat kan være i en konflikt. En slik indikator er størrelsen på statens økonomi, som gir en pekepinn på potensialet for å kunne ha en moderne og effektiv arme i aktiv strid. En annen indikator er størrelsen på militær som en stat har, erfaring med moderne utstyr eller en sterk kultur som verdsetter militær tradisjon og krigersk mentalitet. På den tid som teksten ble skrevet, hadde krigen i Ukraina vart i over to år. Russland som har en overlegen posisjon over Ukraina når det gjelder mengden og størrelsen av naturressurser som følger med kontrollen av et stort geografisk, industri og demografi. Hvorfor har Ukraina klart å stå imot Russland så lenge? Svaret effektiviteten til Russland har blitt overvurdert en smule etter Sovjetunionens fall, samt den økonomiske støtten som Ukraina har mottatt fra NATO-landene. Men ettersom krigen i Ukraina krever enorme mengder med ressurser og menneskeliv. Kan økonomisk støtte fra vennligsinnede land utgjøre en forskjell for en stat i konflikt? Hvis vi legger til side politiske, ideologiske eller moralske spørsmål om støtte til Ukraina er noe som bør fortsettes, så kan man heller stille spørsmålet om det i bunn og grunn er noe vits med det? En av de mest kjente militære støtteaksjonene i moderne historie er støtten som USA gav til mange stater under andre verdenskrig. Stater som hadde behov for støtten i møte med Aksemaktenes ekspansjonspolitik. Viktigheten av Lend-Lease ble forsøkt å undermineres under den kalde krigen av Sovjetunionen, etterpå av Russland for å fremheve den sovjetiske krigsinnsatsen. Dette narrativ med andre som det, bidrar til legendestatusen for Sovjetisk militært utstyr som fortsatt blir anvendt i den russiske hær. For å forstå hvor viktig Lend-Lease skal Jeg se på hvordan støtten var med å hjelpe Sovjetunionen igjennom krigen. Hva var Lend-Lease? Hvorfor valgte USA å gi støtte til Sovjetunionen med Lend-Lease? Hva slags betydning hadde Lend-Lease for den sovjetiske krigsinnsatsen? Hvor viktig var havnebyen Murmansk for Lend-Lease forsyningen?

Metode.

Av det tema som er valgt har det allerede blitt skrevet en mengde litteratur og artikler. Der Lend-Lease har blitt sett på i helhetlige perspektiv, men også veldig spesifikke og nyanserte

perspektiv som undersøker veldig spesifikke aspekter ved Lend-Lease, som hvor viktige stridsvogner eller fly var. Fokuset er vektlagt USAs rolle og perspektiv med Lend-Lease siden det var de som kom med lovforslaget og startet Lend-Lease. Det var andre stater som Storbritannia og Canada som deltok med å forsyne andre stater, men mesteparten av dette ble båret av USA. Teksten skal først gå for seg kronologisk for å gi konteksten av Lend-Lease og utviklingen av Lend-Lease. Jeg bruker derfor sekundærkilder for å forklare veien fra isolasjonisme på veien mot internasjonalisme. Når jeg skal forklare teoretiske aspekter ved logistikk og økonomiske situasjoner lener teksten seg på få kilder som er sekundærlitteratur. For å forklare Lend-Lease, sette Lend-Lease inn i datidens samfunn og for å vise til Lend-Lease sitt omfang tar jeg i bruk primærkilder. Man skal alltid huske å være kildekritisk, derfor unngår jeg å bruke kilder som støtter eksisterende forskning. Selv om noen kilder er hentet fra internett og funnet i forskjellige forum av varierende troverdighet, for kvalitets skyld blir bare kilder som regnes for å være troverdige eller som støtter eksisterende forskning brukt. For analysen blir den Sovjetiske forsynings protokollen brukt på grunn av at oppgaven handler om Lend-Lease og Sovjetunionen. Konklusjonen skal forklare Lend-Lease sitt minimale påvirkningen programmet kunne ha utgjort for Sovjetunionen, dette er gjort siden det er veldig utfordrende og vanskelig å vite hvor kritisk Sovjets økonomiske situasjon var under krigen. Usikkerheten kommer av usikkerheten av Sovjetiske kilder som kunne ha blitt brukt til forskingen av slike spørsmål.

Teori og litteratur.

For denne teksten er fokuset på lagt på det vestlige perspektivet av krigen og Lend-Lease. Det har allerede blitt skrevet mye litteratur, både akademiske og mer skjønnlitterære tekster, hvor forskjellige aspekter og deler har blitt analysert i forskjellige grader. De midler som ble brukt for å finne kilder for teksten kom i form av YouTube og noen små videoer som linket til bøker som kunne søkes opp på Oria og leses på nettet. I den første veiledningstimen med tips av veileder ble Mark Harrison og *The Economics of World War Two* anbefalt og var til stor hjelp. Andre bøker og tekster har enten blitt funnet med tips av studievenner, timelange søk på Oria og anbefalinger fra eksperter.

Denne teksten lener seg på en rekke forskjellige tekster og analyser om forskjellige temaer for at teksten skal kunne ha et perspektiv som skal være kjent, men også nytt. I form av hvor mye Lend-Lease hjalp med store logistiske og økonomiske problem som Sovjet sto opp mot. For å få ett godt bilde av den økonomiske situasjonen har teksten derfor støttet seg mye på Mark

Harrison og *The Economics of World War Two* for å forstå hvordan utviklingen i Sovjetunionen gikk for seg under krigen. Mark Harrison sitt kapittel viser til styrker, svakheter, hvordan staten forsøkte å svare på disse problemene og ikke minst hvordan en generell utvikling i viktige sektorer som industri og landbruk under krigen. Boken har kapitler om de andre store maktene under andre verdenskrig, skrevet av andre forfattere som er av like god kvalitet som Mark Harrison sitt om Sovjet. For denne teksten derimot er det bare dette kapitlet som ble anvendt. Videre blir Arthur Hermann og Albert L. Weeks brukt for å forstå hvorfor USA gikk fra isolasjonisme til å vestens arsenal, ved å se hvordan verdenen utviklet seg og hvordan USA responderte til denne utviklingen. Hadde hadde ikke *Freedom's Forge* av Arthur Herman vært bak en «Pay wall» så hadde jeg sikkert anvendt den i større omfang enn bare for å gi konteksten for Lend-Lease og utviklingen frem til den. Siden Lend-Lease loven er meget sentral for teksten, skal Jeg se på bilde kopier av dokumentet for å se hva loven var. Det blir gjort for å sikre at i det minste bare min egen bias skal kunne påvirke tolkingen av den. For den interne diskusjonen og reaksjonen rundt Lend-Lease i samfunnsdebattene anvendes avisartikler fra 1941 når lovforslaget blir lagt frem. Avisartiklene blir brukt for å se hva slags begrunnelser og argumenter som ble brukt for og mot Lend-Lease. Videre går jeg frem med teorien bak logistikk og hvor viktig logistikk er med Robert Curley og *the science of war*. For å kunne sette konteksten for logistiske systemer under andre verdenskrig og utfordringene som Øst-Europas klima satte for forsyningen av styrker på frontlinjen over lengre tid tar Jeg i bruk Jeremy Black. Ved å ta med det logistiske perspektivet og utheve viktigheten av det blir samtidig lastebiler og andre logistikk relaterte forsyninger markert som viktigere enn de ellers hadde vært. Siden det har vært utfordrende å finne Lend-Lease dokumenter i USAs forsvarsdepartements arkiv har jeg derfor blitt nødt til å benytte meg av skannet kopier av Lend-Lease dokumenter på internettet som samsvarer med eksisterende forskning og med hverandre. Disse dokumentene refererer til det amerikanske forsvarsdepartement, men mine forsøk på finne dem i arkivene har ikke gitt noe resultat, men det er fortsatt det beste som kunne hentes og er godt nok. Disse dokumentene som viser oppsummering av alle Lend-Lease forsyninger som ble «leaset» ut og om de sovjetiske forsynings protokollene. En svakhet med forsyningsprotokollene er unøyaktigheten i dem. Mange forskjellige produkter blir samlet sammen og lagt under samme benevnelse uten at en nøyaktig beskrivelse blir nevnt før senere i tredje forsynings protokollen hvor for eksempel, flytyper etter navn og modellnummer blir nevnt. Liknende blir ikke gjort med blant annet lastebiler heller før protokoll 3, forsynings protokollene er ikke en liste for hva som ble sendt, men en liste om regler og hva de de allierte og Sovjet ble enige om å sende. Derfor blir den

uklar og vag i første og andre protokollen før det er i tredje og fjerde at den blir noe mer nøyaktig.

Hoveddel.

Fra Isolasjonisme til Lend-Lease.

Isolasjonisme

Etter første verdenskrig forsøkte USA å føre en rolle med League of Nations der målet var å opprettholde freden som hadde kommet etter krigen. Det tok ikke lang tid før dette forbundet ble utfordret av stater med planer om militære ekspansjoner. Amerikanske politikere ønsket ikke å ta del i verdenspolitikken slik de tidligere hadde gjort. I 1933 når Roosevelt ble valgt som president, så var han opptatt med USAs interne problemer etter finanskrisen siden det var økonomiske og sosiale problem som ifølge han var viktigere enn nye konflikter som brygget i Europa.¹ NYE komiteen var en komite som Roosevelt satte sammen for å finne de skyldige i krigen, dette var litt for å få noen til å sette skylden på. NYE komiteen om også ble lagd i 1934 for å se nærmere på salget av ammunisjon etter første verdenskrig, kom de frem til konklusjonen i at private selskaper hadde profitert stort på salg til de allierte igjennom krigen. Det var ifølge NYE komiteen at disse forskjellige selskaper sto for løgn og bedrageri som stadig fikk USA mer inn i krigen.² Når private selskaper som Boeing, General Electrics og General Motors ble satt frem som ansvarlige for at USA ble med i krigen av NYE komite. Hadde også befolkningen fått en gruppe med krigsprofitører å legge skylden på for de døde. Når produsenter ble de som fikk skylden for at de ble involvert i krigen medførte så dette at selskaper som DuPont begynte å trekke seg ut av dette markedet. Andre selskaper som Boeing kunne ikke fordi det måtte ta alle kundene de kunne få.³

Med politikere som var utbrente på Woodrow Wilsons løfte om krigen til å ende alle kriger, befolkning som så på salg av materiell og støtte som det å bli involvert selv. På grunn av dette var verken politikere eller befolkningen motiverte til å ta del i det som kunne ha vært en ny konflikt. Produksjonen av noe til den militære sektoren hadde også fått negativ stigma og ble lagt under stort press fra regjeringen som medførte at de som kunne trakk seg vekk fra det.

¹(Herman, A. (2012). Freedom's Forge: How American Business Produced Victory in World War II. Random House New York, s. 5)

²(Herman, 2012, s. 6)

³(Herman, 2012, s. 7)

Formatted: English (United States)

Formatted: English (United States)

Formatted: English (United States)

Resultatet fra dette var en stat som verken ønsket å ta del i en konflikt eller var i like stor stand til det på grunn av den militære sektoren som ble neglisjert og tilsidesatt. I sammenlikning med de andre store maktene så var det USA som hadde forberedt seg minst av alle på en eventuell konflikt. De hadde mindre utsyr, både i luften og på bakken som i tillegg var eldre enn aksemaktene.

1935-1939: From the Neutrality Act to Cash and Carry.

Nøytralitets akt i 1935 var dette satt i lov. Den forbød salg av våpen, frakten og senere at frakten samt det å reise på de skip som var utenlands for så å bli utvidet og fornyet i 1936 og 1937.⁴ I 1937 hadde Roosevelt lagt til muligheten for at stater kunne komme og kjøpe forskjellige ressurser som mineraler og drivstoff basert på cash and carry prinsippet. Cash and carry gav muligheten for andre stater å kjøpe råvarer og andre produkter som ikke var av militær grad, men var basert på at kjøperen måtte betale opp på stedet og hadde ansvaret selv for frakten av det hjem. Roosevelt hadde lagt til cash and carry for at Storbritannia og Frankrike skulle kunne få støtte i en eventuell konflikt med noen av aksemaktene, selv om alle kunne i prinsipp sett benytte seg av det, så vare det bare Storbritannia og Frankrike som hadde de økonomiske midlene for å kjøpe og hadde Atlanterhavet under deres kontroll. For så å kunne støtte Frankrike og Storbritannia da krigen brøt ut i 1939 og utvidet cash and carry til å inkludere militært utstyr⁵. Uheldigvis for Frankrike så varte ikke deres deltagelse i krigen så lenge som de selv og deres allierte hadde ønsket. Under første verdenskrig hadde USA hatt den luksusen at de hadde nok tid til å få industrien rundt til å ta opp kampen, nå hadde Frankrike blitt bekjempet og tapt langt tidligere enn noen kunne ha trodd.⁶ Storbritannia sto derfor tilsynelatende alene mot Tyskland og var på randen til å være konkurs i 1940. Uansett om de ønsket det eller ikke så hadde cash and carry kommet så langt den kunne. Det var derfor Lend-Lease ble lagt frem for det neste steget i visjonen hos Roosevelt, der USA skulle bli demokratiens arsenal mot aksemaktene som stadig viste mer aggressivitet.

Storbritannia på randen av konkurser.

I den første verdenskrigen hadde britene satset mye og hardt for å vinne slik som resten av stormaktene hadde. Storbritannia hadde ikke kommet ut av konflikten sterkere enn det hun

⁴ (Herman, 2012, s. 6)

⁵ (Herman, 2012, s. 8)

⁶ (Herman, 2012, s. 10)

hadde gått inn, økonomien hadde blitt svekket drastisk og den videre økonomiske krisen på 1930 tallet gjorde Storbritannias økonomi svakere. Enkeltpersonens kjøpeevne hadde ikke fulgt med inflasjonen og økningen av priser. Når andre verdenskrig bryter ut og den internasjonale verdenshandelen stopper, begynner britene igjen med konvoisystemet som hadde blitt videreutviklet i den tro at deres handelsruter og hav skulle igjen bli jaktmarker for tyske ubåter. Med Frankrike ute av krigen i 1940, en økonomi som ble presset stadig mer av tyske krigsskip og luftangrep, ble Lend-Lease lagt frem for å forsikre at Storbritannia ikke skulle gå konkurs og fortsette med den innovative spesialiseringen de hadde kommet langt med.⁷ Det tok fortsatt mer tid for å få Lend-Lease godkjent, med det var starten. Eksempler på teknologisk spesialisering var nærehetsbrannrør, data maskin for å knekke enigma koden til Tyskerne, spesialbomber mot demninger, akvedukter, broer og Tyske slagskip bare for å nevne noen. For Britene var Lend-Lease loven det som forsikret at de kunne fortsette krigen mot Tyskland og Italia. Britene hadde et stort behov for krigsmateriell og råvarer når de var i krig, med verdenshandelen i full stop, tyske ubåter som satte transportskip i fare og allierte som hadde tapt var behovet stort, men mulighetene små. Storbritannia gikk inn i Frankrike med deres ekspedisjons hæren i 1939 da krigen brøt ut mellom Storbritannia-Frankrike og Tyskland. Denne hæren klarte med nød og neppe å evakuere da den ble omringet i Dunkerque, men de var nødt til å la alt tungt utstyr bli liggende igjen. Selv om hæren hadde klart å komme seg hjem, så var den ikke i en tilstand til å være effektiv på slagmarken på grunn av tapet av alt som ble igjen i Dunkerque. På grunn av mangler militært, men også økonomisk var Britene under veldig stort press. I juli 1940 ber Churchill, Roosevelt om støtte som da kommer i formen av destroyere som blir gitt mot flåtebasen som lånes bort.

Lend-Lease.

Slik Roosevelt så situasjonen, hvor enn mye han kan ha ønsket å unngå det, så viste han at USA i den nåværende situasjonen var alt for svakt militært til å kunne ta del i noen konflikt effektivt. USA hadde verken nødvendig materiell eller produksjons kapasitet for å delta i en konflikt. En plan som ble formulert var å strekke ut mer støtte for å hjelpe Storbritannia med å kunne forbli en aktiv deltager i krigen, samtidig som at behovet som blir skapt ville gjøre at USAs økonomi skulle få mer initiativ i militærproduksjon. Dette ville kunne forberede USA

⁷(Abelhauser, W. Broadberry, S. Hara, A. Harrison, M. Howlett, P. Rockoff, H. Zamagni, V. (1998). The economics of World War II: six great powers in international comparison. Cambridge University Press. s. 52)

for en mulig konflikt og samtidig holde parten/parten som ville bli deres allierte i konflikten. Den 10 januar blir forslaget om Lend-Lease lagt frem til kongressen av Roosevelt. Lend-Lease loven starter med å fastslå at loven er til for å fremme forsvaret av USA og andre grunner.⁸

På første side av lovforslaget i seksjon 2, a blir definisjoner førts satt av hva som man legger under begrepet «defense article». Det som regnes som «defense article» er alle våpen og utstyr som kan brukes i en forsvars sammenheng. For så det av nødvendig utstyr og ressurser for å produsere og vedlikeholde dem på egen hånd.⁹ I seksjon 2, a.4 blir det også nevnt jordbruks og industrielle komponenter. For hva da? De jordbruks og industrielle komponenter som ansees som nødvendige for å opprettholde en stats evne til selvforsvar og overlevelse.¹⁰ 2, b går over hva slags former for informasjon som går under «defense information». Slik forsvars informasjon er så alle slags planer og prototyper av tidligere nevnte forsvars artikler. For igjen at de som får støtte kan ta seg til nytte og anvende informasjonen til eget forsvar.¹¹ Seksjon 3 forklarer presidentens makt i valget han har for hvem som skal få Lend-Lease støtte, i hvilken mengde og for hva slags betaling. Seksjon 3, a.1 forklarer presidentens stilling i hvilke land som får støtte med hvilke forsvarsartikler i tidligere nevnte seksjon 2. Støtte på det grunnlag for de som presidenten mener er vitalt for USAs forsvar.¹² Videre i seksjon 3 blir ett maksbeløp for det som kan bli brukt på Lend-Lease fastsatt med 1.3 billion dollar i 1941 verdi. En maksgrense på hvor mye støtte som kan gis og videre i seksjon 3, c blir midten av 1943 satt som grense for hvor lenge presidenten skal ha makten også fremlagt for å fastslå at makten som presidenten skal ha bare er midlertidig. 3, e og d blir det poengtert at Lend-Lease ikke skal fraktes med amerikanske skip og at Lend-Lease ikke kan være en legitim årsak for at amerikanske krigsskip skal gripe inn i noe slags stridssone.¹³ Seksjon 4 forklarer hvordan artikler som blir sendt via Lend-Lease ikke skal bytte hender/ eier som tilsier at videre handel og eksport med Lend-Lease materiell ikke skal hende. At de stater som skal ta imot Lend-Lease godtar denne betingelsen og kan bare utføre videre handel av Lend-Lease materiell med presidentens egen godkjenning. Dette kan ha blitt lagt til for å

⁸(Lend-Lease. (1941). Lend-Lease Act (1941-03-11). DOCSTeach. <https://www.docsteach.org/documents/document/lend-lease-act>, § 1)

⁹ (Lend-Lease, 1941, §2-a)

¹⁰ (Lend-Lease, 1941, § 2-a,4)

¹¹ (Lend-Lease, 1941, § 2-b)

¹² (Lend-Lease, 1941, §3-a,1)

¹³ (Lend-Lease, 1941, §3 b-d)

forhindre at Lend-Lease produkter ikke skal ende opp med å konkurrere mot andre amerikanske produkter på noen markeder. Eller at slik kontroll ville betrygge de som hadde problemer med salg av våpen og spørsmål om moralsk ansvar angående salg av våpen.¹⁴ Seksjon 5 omhandler ansvaret som presidenten har med å informere senatet og offentligheten og hvor ofte senatet og offentligheten skal bli informert om programmets utviklinger og avtaler. Om hva som blir eksporter, mengden, verdien av det, under hvilke betingelser og destinasjonen for det. Seksjonen er til for at offentligheten skal kunne legge krav og få bli informert om hva skattepengene deres går til. Men presidenten har også muligheten til å tilbakeholde informasjon som ifølge hans mening er sensitiv informasjon og som offentligheten bør være foruten.

Økonomi og skattepenger er temaer som USA har vært opptatt av lenge. USA startet sin frigjøring fra Storbritannia da en mengde god te ble dumpet i Bostons havn over høye skatter. Seksjon 6 i Lend-Lease handler om økonomi. For selv Franklin ønsket til å levere støtte til nasjoner som var viktige for USAs forsvar, så kunne han ikke bare ta penger fra intet for å betale kostandene. Det ville koste mye og midlene for å betale med måtte komme fra ett sted, skattebetalerne og folket ble nødt til å bære denne byrden også.¹⁵

Slik seksjon 6 beskriver det, så kan midler for å finansiere Lend-Lease bli trukket ut fra statskassen hvis det var midler som enda ikke hadde blitt bevilget eller satt av til ett annet formål. Den mengde som kunne bli tatt ut ville bli det som var nødvendig for å oppfylle Lend-Lease sitt behov.

Videre i del b av seksjon 6 går det over hvordan betalinger eller andre verdier som blir gitt som betaling fra stater som er med i Lend-Lease programmet, skal gå tilbake til de sektorer og budsjetter som midlene opprinnelig ble tatt fra for å betale for produksjonen av Lend-Lease materiell. Så i effekt skal ikke det amerikanske folket betale så mye som de kan tenke seg av Lend-Lease. Siden stater skal betale tilbake med noe som tilsvarer samme verdi for så gå tilbake til det budsjettet som midlene var ment for.¹⁶

Lend-Lease møter motstand.

Men makten som presidenten hadde i dette lovforslaget skapte stor offentlig debatt. Det ble fryktet og antatt at evnen til å gi støtte til hvemsomhelst på presidentens egen oppfatning

¹⁴ (Lend-Lease, 1941, § 5)

¹⁵ (Lend-Lease, 1941, § 6-a)

¹⁶ (Lend-Lease, 1941, § 6-b)

kunne skape ett militærstyret diktatorskap i USA. Med makten til å bevæpne enhver stat ble isolasjonistene bekymret for at USA begynte å velge sider og ta del i krigen som hadde bredt seg over Europa, og sto derfor i fare for å bli tvunget til å bli en aktiv deltager i krigen. Ikke bare skapte det uro om hva slags makt presidenten fikk, men også om USAs mulige deltagelse i krigen.¹⁷ Selv om Franklin D. Roosevelt var populær og ble valgt som president, var ikke alle like optimistiske for Lend-Lease og hans støttespillere var heller ikke garantert for å følge ham på det. For at Lend-Lease skulle bli godkjent så hadde ikke Franklin noe annet valg enn å overbevise deler av offentligheten og politikere som var mot ham. En menneskerettighetsgruppe som nådde høyden sin på 1930 tallet, «USA Youth Congress» fordømte Lend-Lease som en lov «As a device for establishment of a *military dictatorship* in the United States.» med slagordet «Don't lease or lend our lives.» hvor makten som presidenten har i produksjon av våpen for Lend-Lease og risikoen for at USA gikk nærmere krigen.¹⁸ For ifølge seksjon 3 blir presidenten tildelt makten til å potensielt kunne produsere hva av krigsmateriell på det grunnlag at en stat av hans oppfatning trenger det. Andre deler av befolkningen hadde større bekymringer og uro for hvordan Lend-Lease materialet skiftet hender og om amerikanske innbyggere ville bli nødt til å konkurrere mot Lend-Lease produkter som kunne finne sin vei til deler av verden de aldri skulle til. Mye av Lend-Lease forsyningene var ikke bare militært utstyr, men sivile produkter som kunne komme til nøytrale land sine markeder.¹⁹ Responsen til Storbritannia var å forsøke å berolige den amerikanske befolkningen med å forklare hvordan situasjonen i landet var, hva av forsyningene som ble værende i landet og hva som ble skipet ut til andre deler av det koloniene. Andre så krigen som noe som ville komme før eller siden og at USA dermed ikke hadde noe valg en å satse før det ble for sent å satse. Hvordan Storbritannia sin posisjon og evne til å vinne krigen ikke var en garanti. Hvis Storbritannia skulle få noe støtte, så var de nødt til å bli forsynt med det de behøvde for å sikre seieren.²⁰ Når Lend-Lease hadde blitt godkjent var kortene lagt på bordet, loven var en klar og tydelig beskjed på hvem som var ment for og hvem USA støttet. Internt i befolkningen av de som hadde vært negative, viste nå at det var ikke en vei tilbake, nå var de nødt til få Storbritannia til å vinne for hvis ikke så ville

¹⁷ («Wheeler Fears Aid Bill Will Bring Dictatorship». (1941, 01.03). Detroit evening times, s. 5.)

¹⁸(Margolies, P. (1941, 02.08). Mock Aid Bill Hearing: Youth Congress, Lacking Mrs. Roosevelt's Blessing, Attacks Lease-Lend Measure as War Move. Detroit evening times, s. 12.)

¹⁹ (Wilson, L. C. (1941, 10.09). All British Aid For War Alone. The Waterbury Democrat, s. 4.)

²⁰ («Now We've Got To See That Britain Wins». (1941, 12.03). Imperial Valley Press, s. 6.)

de være den neste i øynene til Tyskland.²¹ Årsaken til at USA valgte å forsyne andre land med Lend-Lease gikk ut på at det var for forsvaret av deres eget land først og fremst. Hvis du i det minste var fienden av fienden så var det godt nok for å gi støtte. Årsaken for at USA støttet både Storbritannia og Sovjetunionen med Lend-Lease var fordi de spilte en rolle som gav USA større odds til å vinne krigen.

Sovjets Unionens Økonomi.

Sovjetunionen var den største staten i landområde av de seks største maktene under krigen. Sovjet var den staten som hadde isolert seg selv økonomisk og med større diversitet i dets naturressurser. Sovjet hadde ikke samme GDP per hode som i andre mer utviklede makter som USA, Storbritannia og Tyskland. Fordelen med en godt utviklet industriell økonomi og befolkning med høy GDP per hode. Er at de statene evner til å utnytte deres naturressurser bedre enn mindre utviklede stater samtidig at befolkningen er mer utdannet og derfor mer effektive i roller de blir nødt til å fylle under krigen.²² Mark Harrison viser til forskjellen mellom Sovjet, Tyskland, USA og Storbritannia i landbruket.²³ Hvor hver stat hadde en prosentandel av befolkningen i landbruket for matproduksjon. Sovjet hadde den minst utviklede økonomien og lavest utdannet befolkning som samsvarer med at 57 % av arbeidskraften arbeidet i landbruket i 1938-1940. I motsetning til Tyskland med 26% og USA med 17 %. At USA og Tyskland var mer effektiv med enn Sovjet kommer også av at forskjellige redskap og landbruksutstyr var billigere og derfor mer tilgjengelig enn i Sovjet. Lavere produktivitet påvirker en hærs størrelse fordi prosentandelen av arbeidskraften som må forbli i fabrikker eller åkrer er større enn i stater med høyere produktivitet. For desto mindre effektiv arbeidskraften er desto større prosentandel er nødt til å arbeide i gruver eller på åkrer for å produsere råvarer enn å stå i fabrikker der ferdigprodukter blir produsert. En stat som er mer utviklet har også fordelen med bedre infrastruktur som bidrar til mer effektiv transport av ressurser og teknologi.

Svakheten av lavere utvikling økonomisk og lavere produktivitet per arbeider var noe den sovjetiske ledelsen var klar lenge før krigen. Fem årsplanen var ment å være løsningen på utviklingsforskjellen, der målet var generell utvikling på forskjellige sektorer i industrien.²⁴

²¹ «Now We've Got To See That Britain Wins». (1941, 12.03). Imperial Valley Press, s. 6.

²²(Abelhauser et al., 1998, s. 269)

²³(Abelhauser et al., 1998, s. 27)

²⁴(Abelhauser et al., 1998, s. 271)

Formatted: German (Germany)

Formatted: German (Germany)

Formatted: German (Germany)

Den økonomiske strukturen til Sovjetunionen fulgte en topp ned sentralplanleggingssystem. Et slikt sentralisert statlig system satt priser for ett produkts verdi og i det verdien på tjenester. Tid, sted og mengde blir også bestemt for når behovet for når det er ett stort behov for produktet, hvor det skal bli produsert, hvor det skal så bli transportert videre og i hvor stor mengde. Svakheten i ett slikt system gav staten og statshodet stor kontroll der de som ble satt i maktposisjonene hadde få begrensninger for hva slags tyranniske tiltak de kunne ty til for å oppnå satte kvoter. Styrken lå i evnen og rettigheten til staten i å samle og distribuere ressursene til statens prioriteter.

Til verdens sjokk og overraskelse invaderer Hitlers Tyskland Sovjetunionen 22 juni 1941 med operasjon Barbarossa. Da tyske og tyskallierte styrker krysset grensen over til Sovjet skapte det kaos og store ødeleggelser for den røde hær. I månedene fremover blir Sovjet påført store tap både militært og økonomisk. Når tyskerne iverksetter blitzkrig, tar de hundretusenvis av soldater til fange og okkuperer store geografiske områder. Til fordel for Sovjet hadde forsvarssektoren blitt rustet opp det siste tiåret før krigen for å gjør opp for svakhete som lå i den sovjetiske økonomien. Fabrikker som spesialiserte seg innenfor forsvars produksjon steg, støttende profesjoner og spesialisering som effektiviserer vedlikeholde og lønnsomhet for å opprettholde de nye våpensystemene. Mark Harrison begrunner at de stegene som Sovjet hadde gjort i retning mot det sentraliserte ressursystemet og den militær opprustning gjorde at Sovjet var på en likere linje med de tre store maktene (Storbritannia, USA og Tyskland). Selv om den militære veksten hadde kommet på bekostning av transport, frakt kapasiteter og annet innen infrastruktur, så var Sovjet bedre forberedt til krigen enn de hadde vært på 1930 tallet.²⁵

Infrastrukturen er fortsatt viktig for en stat i krigstilstand med tanke på logistikk i frakten av ressurser og krigs materiell. Logistiske systemer før og under andre verdenskrig lente seg på bruken av trekkdyr som hester og muldyr, selv om biler og lastebiler som brukte olje var mye mer effektive. Til tross for at lastebiler var mer effektive i form av hvor langt de kunne frakte sin mengde med last, så var det bare USA som hadde klarte å mekanisere seg selv til den grad hvor størstedelen av deres styrker ble forsynt med lastebiler.²⁶ Tyskland hadde ikke evnen til å mekanisere så mye som de ønsket på grunn av mangel på olje for drivstoff. Sovjet klarte ikke å produsere nok lastebiler for å utstyre hele deres hær på grunn vanskeligheter med å produsere nok antall til en større hær og med mindre industri enn USA. Lokomotiv og skinner

²⁵ (Abelhauser et al., 1998, s. 270)

²⁶ (Black, 2021, s. 146)

var ryggmargen for logistikksystem under andre verdenskrig siden i var mer effektive i hastighet og bæreevne enn lastebiler og trekkdyr. Lokomotiv derimot er langt mer sårbare enn de andre siden de ikke kan ferdes lengre enn dit hvor skinne tar dem.²⁷

Lastebiler og tog fremfor stridsvogner og granater.

Igjennom Lend-Lease ble Sovjet forsynt med store mengder materiell som var alltid er velkomment når ens stat er i aktiv konflikt med en annen. Det er ikke bare mengden av materiell som Sovjet fikk, men også det diverse antallet. Bare for å nevne noen, støvler, rasjoner, lokomotiv, lastevogner, lastebiler, stridsvogner, fly, fabrikkdeler, motorer, periskop og artilleri. Så det valget som jeg tar er å fokusere på materiell som ble brukt bak frontlinjene, det som ble brukt for bevegelse av tropper eller forsyninger til frontlinjene.

Grunnen til dette er logistikk, mer direkte er logistikk det å innhente og distribuere ressurser etter behov og etterspørsel. Innenfor ett militær er logistikkens hovedoppgave å frakte forsyninger fra steder der produkter blir produsert der de må til for å opprettholde kampmoralen og de væpnede styrkenes effektivitet.²⁸ I krig endres situasjonen på frontlinjen seg kontinuerlig som igjen stiller nye problemer og krav som de ansvarlige for logistikken må løse. Det er ingen fasit for hva det rette løsningen er gitt ett problem, men det finnes tre primære muligheter som har blitt brukt i logistiske situasjoner.

Den første er også den eldste som mennesker har benyttet seg av før jordbrukssamfunn begynte. I samfunn der sanking og jakting var den primære levemåten hvor man levde av det som naturen kunne gi, var det nødvendig for stammer å forflytte seg stadig. Det kunne være fordi maten som var tilgjengelig hadde blitt spist opp eller fordi de dyr de hadde med seg hadde spist opp det av føde som var tilgjengelig for dem.²⁹ Å forsyne seg av maten som befinner seg lokalt er en militær strategi som har blitt brukt av antikkens og modernitetens generaler. Lokal forsyning gir størst mobilitet når styrkene skal forflytte seg siden de har minst å bære med seg. Det er sjeldent at denne taktikken brukes alene fordi en hær som benytter seg av dette aldri kan forflytte seg til områder som ikke har mat tilsvarende det hæren har behov for.³⁰ Hvor god taktikken er til å oppfylle det som hæren krever kommer helt an på

²⁷ (Black, 2021, s. 147)

²⁸ (Black, 2021, s. XII)

²⁹ (Black, 2021, s. 1)

³⁰ (Curley, R. (2012). The science of war: strategies, tactics, and logistics. Britannica Educational Pub: Rosen Educational Services, s. 77-78)

mengden av mat idet geografiske området. En hær som lever kun av landet rundt, har ofte ikke evnen til å forbli på felttog over vinteren og mangler slagkraften til store kostbare ressurskrevende slag.

En annen måte var å ta med seg det av forsyninger og ressurser som hæren hadde behov for. En selvforsynt hær som da bærer med seg alt den trenger for strid og hvor hæren kan bevege over større avstander og igjennom mer variert terreng enn ved andre metoder. Hæren må selvsagt klare å frakte med seg de planlagte mengder som kan bli veldig krevende, denne byrden derimot blir mindre når forsyningene blir brukt opp. Styrken denne metoden ovenfor logistiske problemer er at man har evnen til å marsjere og innta geografiske steder som ikke evner til å opprettholde en hærs behov. Sårbare forsyningslinjer som ikke eksisteres må derfor ikke å bli beskyttet, faren for at forsyningslinjene blir for utstrakte er en risiko som også blir annullert.³¹ Mangelen på slike problemer frigjør hære til en hvis grad og gir den mye større potensial til å bevege seg over lengre distanser enn før. En svakhet med selvforsynt og lokal forsyning er at verken av de har midlene og ressursene til veldig tung strid over lengre tidsperioder.

Den siste taktikken er å samle forsyninger i magasin, lagre og baser hvor forsyningene så fraktes fra videre ettersom behovet for dem oppstår. Denne metoden med bruk av forsyningsbaser medfører et stort behov for transport. Forsyninger må transporteres fra A til B, fra opprinnelsessted til destinasjonen og den ene muligheten er i små eller store mengder periodisk i form av konvoier. Den andre muligheten er i en kontinuerlig strøm hvor forsyninger blir brakt inn uten stop jevnt og trutt. Styrken baseforsyning ligger i potensialet av forsyninger som kan bli brakt frem for å forsyne en hær over lengre tidsperioder i det som ofte blir nevnt «war of attrition» eller utmattelseskrig. Det er hovedsakelig to svakheter med ett slikt system. Den første når de lange forsyningslinjene som er sårbare blir angrepet som kan medføre store materielle tap og forsinkelser. Siden forsyningslinjer kan strekke seg over lange distanser blir det ofte umulig å forsikre at hele ruten skal være beskyttet mot fiendtlige angrep. Ved første øyekast kan man tenke seg at å sende forsyninger i gradvise bulker via ett kolonne system beskyttet av bevæpnede styrker som en løsning. Man er derimot nødt til å huske at alle veier er har forskjellig trafikk kapasitet som kolonner må holde seg innenfor for at kolonnens hastighet ikke skal bli negativt påvirket. Hvis en kolonne inneholder flere kjøretøy enn det veinettverket er designert for løper kolonnen så faren for å bli uttrekk, lang

³¹ (Curley, 2012, s. 77)

og langsom. I en slik situasjon er kolonnen veldig sårbar ovenfor angrep som får lang tid til å planlegge og forberede mulige angrep. Effektiviteten

Den andre svakheten kommer av hvor ressurskrevende systemet er samtidig som at det setter større restriksjoner på mobilitet og hastighet for hæren. For at en lastebil skal kunne transportere en lastebils lasteevne en dagsdistanse og kunne forsyne troppene daglig, er det i realiteten behov for to lastebiler som må kjøre på samme tid. En som kjører fra basen til fronten med forsyninger og en som kjører motsatt vei for å komme tilbake til basen og hente mer. For en dagslast så blir behovet for transportkjøretøy og bemanning for det todobbelte, i tillegg så krever lastebiler, maskiner, dyr og mennesker vedlikehold som også krever ressurser. Hvis en hære har behovet for to laster hver dag, stiger blir antallet lastebiler doblet igjen til fire. Ressursene som må være tilgjengelig for at logistikk systemet selv skal være funksjonelt blir doblet.³² Under andre verdenskrig var det foretrukket med logistikksystemet som anvendte baser. Granater og kanoner vokser ikke på gårder som kan plukkes når de blir modne. Siden alle stater hadde forskjellige våpensystem som soldatene ble lærte å anvende effektivt, ble soldater ofte disiplinert av offiserer for å anvende fiendens våpen. Man kunne fortsatt anvende fiendens våpen slik som tyskeren gjorde med stridsvogner som fra Tsjekkoslovakia etter okkupasjonen og invasjonen i 1939. Alle styrker som aktivt tok del i strid under krigen, anvendte fiendes våpen som kan bli funnet forlat etter slag.³³ Til syvende og sist utgjør de ikke en stor forskjell og en hær er nødt til å erstatte det av våpen som blir skadd eller går tapt med det som staten klarer å produsere. Derfor er logistikk viktig for at en soldater i en hær, den røde hær også, skal i det minste ha midlene til å kunne motstå den tyske invasjonen.

Verdens største hinder.

Store vannmasser lenge fungert som noe av verdens beste naturlige hinder. Siden menneskene startet å vandre på jorden til navigasjon på de åpne hav begynte var de oftere hindre enn store veier for handel og transport. Ved frakten av forsyninger er skip de som fra Romerrikets tid var mer effektive og raskere enn ved å transportere over land. På 1930-1940 tallet hadde den teknologiske utviklingen kommet så langt hvor tog var den dominerte transport på land og skip på hav, av de to var det som regel skip som dominerte. For USA da de hadde bestemt seg å aktivt bistå Storbritannia, Sovjetunionen og andre land med Lend-Lease var det derimot to store problemer som kom til syne. Stillehavet og Atlanterhavet hadde tidligere fungert som

³² (Curley, 2012, s. 79)

³³ (Black, 2021, s. 141)

naturlige barrierer som satte store restriksjoner for enhver militærmakt som skulle forsøke å nå dem. Barrieren lot USA spille det samme forsvarsspillet som engelskmennene hadde gjort, bare på en mye større skala. Med en stor og mektig flåte var det ikke behov for å ha en hær som skulle beskytte på land siden flåten skulle forsikre at en hær aldri skulle kunne bli ilandsatt på kontinentet. Når USA så hadde den store jobben med å forsyne Sovjetunionen med Lend-Lease så hadde de grovt sett tre hovedveier som de kunne bruke til å forsyne Sovjet med. Den korteste veien som var mest rett frem var havnebyene i Nordvest-Russland Murmansk og Arkhangelsk. Historien til Murmansk begynner under første verdenskrig når Tsar Russland har behov for forsyninger ifra sine allierte, et problem er å forsyne dem. Problemene oppstår i hvor Russland fiender befant seg geografisk, Tyskland som var deres hovedfiende hadde full kontroll for hva en skipsfart gikk forbi tyske havnebyer og inn i Østersjøen hvor den russiske hovedstaden befant seg. Denne ruten for mulige forsyninger var så godt som sperret av, mens de havnebyene i Svartehavet var helt innestengt på grunn av det osmanske riket som hadde full kontroll over den eneste inngangen og utgangen til havet. En tredje mulighet var helt ute i øst som var langt borte fra deres allierte, men også langt borte fra der striden befant seg. Den eneste havnen som kunne bli forsynt normalt var Arkhangelsk i Nord-vest Russland. Denne havnen befinner seg i hvite havet som det får navnet av fordi det regelmessig fryser over om vinteren. Så det ene halvåret var havnen åpen for forsyninger som kunne komme inn, men det andre halvåret da det var vinter var denne havnen somregel stengt. Derfor ble Murmansk bygget for å være ett alternativ for forsyninger i vintermånedene når man ikke lengre kunne bruke Arkhangelsk.

Under andre verdenskrig ble havnen aktivt brukt for å forsyne Sovjetunionen med Lend-Lease forsyninger. Nesten 23% av forsyninger med Lend-Lease som ble sent under andre verdenskrig til Sovjet ble sendt til Murmansk. Ruten til Murmansk var en av de mest direkte rutene, men også en av de som var mest utsatt for tyske ubåter, overflateskip eller flyangrep fra ubåtbaser og flybaser i Norge som da var under tysk okkupasjon.³⁴ Spesielt under sommeren var denne ruten veldig utsatt siden på grunn av midnattssolen som holder hele slutten av ruten opplyst som gjør det enkelt for konvoier å bli oppdaget og angrepet.

³⁴ (Weeks, A. L. (2004) Russia's Life-Saver: Lend-Lease Aid to the U.S.S.R. in World War II. Lexington Books, s. 26)

Analyse.

Øst-Europas geografi.

Geografi og infrastruktur spiller alltid viktige roller hva slags logistiske utfordringer som ligger i vente for forsyningen av styrker i ett område. Anvendelse av lokomotiv for frakt av ressurser var den mest foretrekkende metoden under andre verdenskrig og nødvendig for logistikk. Lokomotiv mangler fleksibiliteten fordi de er knyttet til jernbaner som gjør dem sårbare for sabotasjer fra partisaner og motstandsgrupper enn lastebiler er.³⁵

Øst-Europa i sammenlikning til Vest-Europa hadde mindre befolkningstetthet på 1930-1940 tallet. Hvis vi ser bort det lavere utvikling i infrastruktur og antar at både vest og øst bygget samme mengde med jernbaner til samme pris. Så vil det medføre at det er større avstander mellom togsporene i øst, i motsetning til i vest grunnet hvor stort geografisk Øst-Europa er i sammenlikning med Vest-Europa. Den lavere befolknings tettheten medfører også lengre distanser mellom store byer og tettsteder, der forskjellige transportlinjer møtes for å skape knyttepunkter eller nøkkelpunkter. Derfor spiller den geografiske størrelsen i Sovjet en stor rolle for de utfordringer som enhver hær som skal operere i det området.³⁶ Den tidligere forsvarsministeren i USA, Donald Rumsfeld skal ha sagt følgende «You go to war with the army you have, not the army you might want or wish to have at a later time» da en soldat spurte om kjøretøy med mangler på pansring.³⁷ Det samme kan sies om infrastrukturen når veier og togsinker skal være tilstrekkelig bygget og ivaretatt for bruk. Derfor må det logistiske systemet tilpasse seg ettersom hvordan infrastrukturen er. Lokomotiv kan ikke anvendes der hvor jernbaner ikke finnes og hvor det er lange distanser fra jernbanene til frontlinjene. I følgende situasjon stiger behovet andre metoder for frakt og lastebiler blir derfor mye mer attraktive for det neste steget. En annen faktor er *rasputzia* eller *bezdorizhzhia* som den også blir navngitt, det er navn på perioder der værforhold medfører store mengder gjørme og ekstreme veiforhold. Rasputsia varte som regel i en periode på våren når is og snøm smeltet, eller en periode om høsten da regn mettet jorden med vann. Ekstremforholdene som gjørmen skapte gjorde alle stier, gjorder og åkrer til mulige gjørmehull enn potensielle ruter. De eneste rutene som kunne tenkes å være pålitelige var veier av asfalt eller jernbaner. Den russiske vinteren er også kjent for å være en motstander som setter stort press på militære

³⁵ (Weeks, 2004, s. 147)

³⁶(Weeks, 2004, s. 142)

³⁷ (AP Archive. (2015, 21. juli). Disgruntled soldier complains to Rumsfeld [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=t5uBgLtY6ec>, 1:42)

operasjoner.³⁸ Tyske styrker erfarte dette i Nord-Norge da de planla operasjon sølv rev og oppdaget hvor utfordrende terrenget var og de problemene som det skapte. Hvordan terrenget og mangler på veier tvang tyskerne til å bruke dyr til transport istedenfor kjøretøy, når så dyrene ikke lengre klarte terrenget ble soldater selv nødt til å bære alt til fronten selv. Ett mareritt for de som hadde ansvaret med forsyningene og logistikk.³⁹ Den tyske ledelsen som planla Barbarossa utvidet og styrket jernbaner, veier og broer i det som tidligere hadde vært Polen for å unngå forstoppelser når invasjonen startet.⁴⁰ For hver meter tyskerne presset fremover ble de i tillegg nødt til å fortsette investeringen i infrastrukturen slik at videre offensiver ikke skulle sakke ned. Krigføring i Øst-Europa var med andre ord meget utfordrende på grunn av de store størrelsene det dreide seg om, den lave utviklingen av infrastruktur vei og jernbanenett, distansene mellom jernbanene og ikke minst naturens prøvelser.

Sovjetunionen kjempet krigen inne på hjemmebane helt fra starten av operasjon Barbarossa i midten av 1941 til midten av 1944. Å kjempe på defensivt slik kommer med noen fordeler og ulemper. Noen av fordelene som Sovjet hadde med å kjempe i sitt eget land var bedre kunnskap og erfaring i landet de kjempet på. Slik erfaring kom godt med å kunne forberede forsvar og angrep etter beste evne. Erfaringen kommer også godt med for hvordan de forskjellige årstidene utfordringer skal kunne best håndteres og mulighetene som de presenterer. Forsyningslinjene blir dessuten kortere og kortere desto lengre man blir presset tilbake, samtidig som at fiendes forsyningslinjer blir lengre og lengre. Jo lengre tyskerne dro desto større ble de logistiske problemene som oppsto og desto mindre ble de hos Sovjet.

Ulempene med å bli invadert er selvsagt de tapene av landareal som medfører tap av produktivitet i en eller annen sektor av økonomien. Ett stort tap som skulle vise seg å bringe en rekke utfordringer for den sovjetiske stat var når tyskerne tok kontroll over Ukraina. Den svarte jorden som man kan finne i store deler av Ukraina er en del av klodens mest fruktbare jord som gjorde at Ukraina ble matkurven til Sovjet. Tapet av Ukraina medførte også tapet av denne matkurven og en stor del av Sovjets egen matproduksjon. Videre gjorde nødvendig konskripsjon og utvidelse av hæren at mange arbeider ble tatt ut av jobber de hadde erfaring i. Tapet av all industrien som var i vestlige deler av landet førte til en enorm og kostbar

³⁸ (Black, 2021, s. 143)

³⁹ (Jacobsen, A. R. (2017). *Miraklet Ved Litza: Hitlers Første Nederlag*. Vega Forlag. s. 32)

⁴⁰ (Jacobsen, 2017, s. 39)

oppbygging av fabrikker øst for Ural fjellene. Tapet av erfaring hos arbeidere på grunn av konskripsjon gjorde samtidig den sivile økonomien mindre effektivt og satte større press de erfarne arbeidere som var igjen.⁴¹ Fallet i produksjonsevnen per arbeider er merkbart i alle sektorer bortsett fra forsvars industrien. Hvor de andre sektorene har klart å returnere til den effektivitet som var før krigen, som transport og kommunikasjon i hadde i 1943, mens landbruket så økning senere i 1944.⁴² En realitet med fall i produksjonsevne til befolkningen gjør at flere mennesker må til for så å kunne produsere som før, den røde hær blir derfor nødt i denne situasjonen til å minke forbruket på ett eller annet vis, eller å finne en ny kilde hvor forsyninger kan skaffes. I mellomtiden fra 1941 til 1943 fortsatte krigen å utgjøre en større og større byrde på økonomien til tross for arbeidet som ble gjort i Moskva for å hindre nedgangen. På side 287 viser Mark Harrison med tabell 5.11. hvordan prosentandelen av ressurser i form av GDP som blir finansiert til forsvaret. Det første som er verdt å observere er hvordan GDP som blir brukt til å representere den sovjetiske økonomien, drastisk fra 1940 til 1942. For så å se en liten forbedring i 1943.⁴³ Prosentandelen som går til militæret er i 1940 er bare 17 prosent, som er høyt for fredstid, men som stiger til 61 prosent uten internasjonal støtte og 57 med i 1942. De militære seirene i 1942 var grunnet denne satsingen som hvor Tapet av Ukraina satte i tillegg større press på landbrukssektoren. Slike onde sirkler kom og gikk ettersom mobiliseringen økte og fortsatte. De negative langtidstrekkende konsekvensene på økonomien var grunnet overambisiøs mobilisering, nesten drevet av panikk økte sjansen for en økonomisk kollaps.⁴⁴ Slike ringvirkninger hadde også en effekt på stål produksjon og matproduksjon. De verktøy og industrielle utstyr som det var mulig å skaffe før krigen ble nå vanskeligere å få tak i på grunn av produksjonen stridsvogner, rifler og andre krigsmateriell som ble prioritert. Mangelen på slike produkter gikk utover produksjonen og utvinning av råvarer. Sovjets ledelse, med Stalin i toppen, hadde klart å frakte landet igjennom krisen av invasjonen og mobilisert økonomien for å håndtere det, men sto nå ovenfor en ny krise.⁴⁵ I lengden hadde de tiltakene ved mobiliseringen negative effekter som gjorde levevilkårene for folket vanskeligere og den sivile økonomien betydelig svekket.⁴⁶

⁴¹ (Abelhauser et al., 1998, s. 290)

⁴² (Abelhauser et al., 1998, s. 286)

⁴³ (Abelhauser et al., 1998, s. 287)

⁴⁴ (Abelhauser et al., 1998, s. 273)

⁴⁵ (Abelhauser et al., 1998, s. 272&287)

⁴⁶ (Abelhauser et al., 1998, s. 290)

Grunnet tiltakene som Moskva hadde utført, klarte Sovjetunionen å motstå militær kollaps og med det sikret statens overlevelse. Videre ut i 1942 hadde de klart å hindre operasjon *Fall Blau* ifra å nå sine offensive mål i Kaukasus. De militære seriene hadde kostet mye, men hadde vist resultater. I mellomtiden på den andre siden av Atlanterhavet hadde USA vist støtte med en gang for Sovjet da invasjonen starte. Hvor USA stod ble avklart raskt og diskusjoner for fremtidig økonomisk støtte. Mellom 29 september i 1 oktober hadde de kommet til felles forståelse om støtten som Sovjet skulle få hovedsakelig fra USA gjennom å bli inkludert i Lend-Lease programmet. Hvordan så den første av fire protokoller for hva Sovjet ber om i støtte, hvor det også blir poengtert hvordan de skal bistå i å beskytte forsyningene under frakten. De protokollene jeg skal vektlegge og fokusere på er den andre og tredje protokoll. Årsaken for dette valget er at den første protokollen ikke kommer i gang før veldig sent i 1941 tidlig 1942. Ikke bare er det lite mengden, men også tidspunktet når Lend-Lease kom inn. Lend-Lease når Sovjet rundt slutten av Barbarossa når fronten har stabilisert seg, når faren for militær kollaps ikke lengre er en risiko og Sovjet klarte å holde ut. Den andre er når Lend-Lease kommer i gang med høyere kvantitet av forsyninger, men også mer diverse utstyr. I perioden mellom midten av 1942-1943 er også når Sovjet setter går på offensiven mot for ikke bare å svekke operasjon *Fall Blau*, men for så å omringe Stalingrad og de tyske styrker som fortsatt kjempet i og rundt byen. Den tredje protokollen fra midten av 1943 til midten av 1944 er i den varer i den perioden når Lend-Lease når sin høyde i ton som blir levert. 1943 til 1944 er også i den tiden når Sovjet går mye i økende grad på motoffensiven og presser tyskerne lengre og lengre tilbake. Den fjerde protokollen er fra midten av 1944 når d-day operasjonen igangsettes, som åpner en ny front mot tyskerne og som korter ned på krigens videre lengde en del. Tyskerne hadde brukt opp mye av deres ressurser til dette tidspunktet og klarte å igangsette en siste offensiv til i *The Battle of the Bulge*. En krig hvor man ikke har evnen til offensive operasjoner er en krig hvor man kommer til å tape, slik var det med sørstatene i den Amerikanske borgerkrigen da de ikke hadde midlene til å ta opp kampen mot nordstatene. Det samme skjedde med Imperialistiske Japan da deres hangarskip hadde alle blitt senket og øystaten var fanget på sin egen øy mens de allierte kontrollerte havene rundt og luften over Japan. Til slutt måtte to atombomber til for å overbevise dem om at krigen var tapt.

Med fokus på den andre og tredje protokollen begynner analysen å se på den andre protokollen først for å se på hva slags forsyninger som ble gitt til Sovjet og hva slags funksjon noen av dem hadde.

Andre Sovjetiske forsyningsprotokoll.

Den andre sovjetiske forsynings protokollen var fortsettelsen på Lend-Lease etter den første protokollen hvor USA hadde forberedt seg mye bedre for hva Sovjet kunne ha bruk for og for hva de ønsket å bli forsynt mest med. Protokollene hadde en maksimumsgrense i tonnasje (korte tonn) som kunne gis i støtte og derfor var det nødvendig at Sovjet hadde prioriteringer for hva de trengte mest av på grunn av begrensinger. Hver protokoll har virkningstid innenfor en gitt tidsperiode som gjør det mulig å anta grovt hva mangelen i denne perioden var i ved å se på hva som ble prioritert. Ved å sammenlikne dette med en tidligere protokoll kan man også anta hvordan situasjonen endret seg. På side 20 i den andre protokollen er første gang lastebiler kommer opp som ett produkt om blir etterspurt, 10 tusen lastebiler skal bli levert månedlige som tilsvarer 120 tusen fra midten av 1942 til midten av 1943.⁴⁷ En slik oppskalering fra null til 120 tusen viser at ett stort antatt behov fra Sovjets side hadde oppstått. Enten så var det ett behov da avtalen ble forhandlet og tegnet opp, eller så ble det planlagt at behovet ville oppstå i den nære framtid. Derfor er det rett å anta at Sovjet hadde unnlat produksjonen av egne lastebiler i favør for andre produkter, eller så manglet de midlene for å kunne produsere den nødvendige mengden selv og var nødt til å be om et slikt antall for å fylle behovet. I tillegg blir jernbaner, hjul og akslinger nevnt, hvor USA blir nødt til å senke mengde de har muligheten til å forsyne dem med. Ut ifra det Sovjet ba om var det bare mulig for USA å sende en gitt mengde, andre produkter blir benevnt som «kritiske ressurser og maskiner».⁴⁸ Små mengder kunne gis av spesifikke produkter, men generelt så var det ikke mulig å forsyne slike spesialprodukter i jernbane, stål og petroleumssektorene. Forespørselen antyder da store mangler hvor Sovjet ønsket å fylle via Lend-Lease. Hvis mobiliseringen svekket økonomien til den grad hvor slike produksjonen av slike produkter hadde blitt neglisjert ovenfor prioriteringen av andre produkter, eller at invasjonen hadde medført tap av fabrikker for produksjonen av dem. Så er det en veldig god årsak til at Sovjet sendte forespørsel om de produktene. USA hadde dessverre enda ikke muligheten til å fastslå hvor stort antall som kunne sendes og i møte med dette ble det satte av for å evalueres igjen på ett senere tidspunkt. Mengden matprodukter stiger også i diversitet og antall fra den første til den andre protokollen, mengden hvete og sukker for hver måned forblir på 200 tusen tonn og 70 tusen tonn i måneden.⁴⁹ I andre protokollen sendes matprodukter som hermetikk kjøtt, kjøtt og

⁴⁷ (United States. Department of State. (1948). Soviet Supply Protocols. U.S. Government Printing Office, s. 20)

⁴⁸ (United States Department of State, 1948, s. 29)

⁴⁹ (United States Department of State, 1948, s. 8)

spekk hvor det blir levert respektivt 10 tusen tonn, 15 tusen tonn og 12 tusen tonn. At mat ble sendt i slike mengder vil antyde at det fantes problemer i Sovjets landbruk for å kunne forsyne de nødvendige mengdene av mat til befolkningen og militæret, tapet av Ukraina og mobiliseringen hadde derfor svekket landbruket i en betydelig grad. Ved ett raskt regnestykke kan man komme fremt til at dette var nok korn til 5.6 millioner soldater hver dag i ett års periode. (2,400,000 tonn korn levert over 12 måneder * 3,074,449 kcal i ett tonn korn / (3600 som er antall kcal som soldater i aktiv strid trenger per dag * 365 får å få års behovet for en soldat på frontlinjen). I dette regnestykket er det antatt at kornet er av uniform kvalitet og ikke forskjellige sorter med varierende kalori innhold. Et problem som oppstår med protokollene, er mangelen på nøyaktighet over det som ble sendt i de tidlige protokollene. Dette måtte derimot ha vært store problemer med å produsere nok mat hvis Sovjet valgte å bli forsynt med korn, men også andre matprodukter som kunne forsyne mer enn 5.6 millioner soldater i den tidsperioden som andre protokollen var ment å forsyne i. Så er det lett å tolke dette som at Sovjet hadde en underproduksjon av mat for 5.6 millioner aktive soldater når korn og andre matprodukter ble prioritert i Lend-Lease ovenfor andre forsyninger. Mark Harrison forklarer at det Sovjet erfarte store mangler av mat som viste seg i store prisstigninger blant matvarer.⁵⁰ I dette regnestykket er det antatt at kornet er av uniform kvalitet og ikke forskjellige sorter med varierende kalori innhold. Slik er det med alle matvarene i forsynings protokollen. Lokomotiv blir nevnt senere i delen hvor begge partene har kommet til enighet ovenfor hvor mange lokomotiv som skal bli sendt. De har derimot lagt lokomotiv sammen med «Car wheel tires» som gir et så høyt antall i den grupperingen som ikke kan være korrekt når tredje forsynings protokollen viser det faktiske antallet som kan bli forsynt.⁵¹ En form for unøyaktighet som denne kilden har en del av.

Tredje Sovjetiske forsyningsprotokoll.

Tredjeprotokollen tar for tidsperioden fra midten av 1943 til midten av 1944. Det er tiden når Sovjetunionen tar en mer aggressiv rolle på østfronten enn de tidligere hadde gjort og i sommeren av 1944 starter Sovjets *operasjon Bagration* som opp til dette tidspunktet i krigen er den mest suksessfulle offensiven fra Sovjets side så langt. Sovjets etterspørsel for lastebiler øker fra andreprotokollen med 120 tusen, til 144 tusen i tredjeprotokollen. En utvikling i strukturen i protokollene er hva USA så svarer de har å tilby, etterspørselen blir ikke

⁵⁰ (Abelhauser et al., 1998, s. 277)

⁵¹ (United States Department of State, 1948, s. 45)

øyeblikkelig akseptert og istedenfor blir et annet antall gitt til slutt. Antallet lastebiler som USA kan forsyne Sovjet med er istedenfor 132 tusen som skal bli sendt 10 tusen de første 6 månedene og 12 tusen de neste 6 månedene.⁵² I transport og kommunikasjon sektoren arbeidet det 2.4 millioner arbeidere både i 1942 og 1943.⁵³ Effektiviteten per innbygger går opp fra 1942 til 1943 som viser til at Lend-Lease og Sovjets styrkning av denne sektoren hadde gitt arbeiderne evnen til å bli mer effektiv.

En ulempe som oppstår, ligger i at USA ikke kan forsyne Sovjet med mengdene som de hadde kommet til enighet om. Derfor ble de nødt til å redusere mengden av noen produkter som skulle bli fraktet over. Reduksjonen blir tatt ut ifra rutene som går over Atlanterhavet til Murmansk. Hvete og konsentrerte matprodukter, diverse jernprodukter, petroleums produkter og forskjellige kjemiske produkter blir minsket i tonn som skal levers.⁵⁴ I sammenlikning med andreprotokollen hvor i løpet av den tiden som hadde gått siden andre protokollen, med forsyninger og redskap for industrielle Av det som tredjeprotokollen leverte så kan man anta at det er av den grunn at Sovjet hadde klart å oppnå en større grad av selvforsyningen i løpet av andreproduksjonen som gjorde dem bedre rustet til å klare å håndtere en lavere levering av disse produktene enn av andre produkter i samme tidsperiode. Mark Harrison viser med tabell 5.7 hvordan Sovjets landbrukssektor oppnådde en økning i produktivitet per arbeider fra 1.193 rubels til 1.441 rubels i 1944.⁵⁵ Denne økningen viser til at Sovjet hadde investert i landbruket for å øke produktiviteten for å møte etterspørselen i landet. I protokollen selv har det nå blitt mer nøyaktig i hva av karbohydrat tunge vekster som blir sendt til Sovjet, både navngivning av den og vekt. Tidligere hadde hvete og mel blitt gruppert sammen in i en felles forståelse, i tredje protokollen er den nevnt som en større og mer diverse gruppe av forskjellige vekster som bønner og ris. I sammenlikning med andre protokollen hadde forespurt 140 tusen tonn i måneden, men kunne bare bli forsynt med 98 tusen tonn i måneden. Det er allerede en nedgang fra hva som Sovjet hadde blitt forsynt med tidligere, så deres interne produksjon måtte ha blitt mer effektiv i det siste året. Behovet for sukker faller også, i hermetikk kjøtt bli forespørselen firedoblet siden andre protokollen, men og bare halvparten

⁵² (United States Department of State, 1948, s. 57)

⁵³ (Abelhauser et al., 1998, s. 285)

⁵⁴ (United States Department of State, 1948, s. 55)

⁵⁵ (Abelhauser et al., 1998, s. 286)

kan bli forsynt. Matbehovet til Sovjet ser ut til å gå nedover på grunn av fall i forespørselen fordi de prioriterer å bli forsynt med andre produkter enn mat.⁵⁶

I tredjeprotokollen er det får man informasjon om hvor mange lokomotiv som Sovjet hadde etterspurt fra USA og hvor mange de hadde evnen til å forsyne Sovjet med. Mellom 2000 og 3000 var ønsket antall lokomotiv mellom 1943 og 1944, men antallet som det var mulig å sende var 500 og 700 var en mulighet.⁵⁷ En fjerdedel av minimum antallet som Sovjet hadde bedt om, så Sovjet hadde ønsket og derfor behovet for dem. De hadde på tross av alt valgt å få mindre mat enn tidligere på grunn av restriksjoner som gjorde det umulig å sende de samme mengdene som tidligere. Sovjet sin egen prioritet var derfor lokomotiv ovenfor tog, lokomotiv som brukes til frakten av last over lange distanser og var den mest effektive måten å frakte forsyninger over land under andre verdenskrig. Sovjet kan derfor ikke lene seg på tog så mye som de hadde planlagt til å starte med. Dette kommer igjen til syne når Sovjet øker mengde arbeidere i transport og kommunikasjon med 600 tusen arbeidere i 1944, i tillegg faller effektiviteten per arbeider i 1944 på grunn av at de må ha blitt nødt til å anvende mindre effektive metoder for frakt og kommunikasjon.

Fjerde Sovjetiske forsyningsprotokoll.

Den fjerde protokollen begynte i midten av 1944 til midten av 1945 når Sovjet hadde presset tyskerne ut av deres eget territorium og begynte å bevege seg inn i Tyskland. Den nordvestlige ruten som går til Murmansk og Arkhangelsk skal få et minimum mengde av 250 tusen tonn i måneden hvor USA skal forsøke å sende større kvantiteter av forsyninger hvis mulig.⁵⁸ Denne utviklingen var ment får at andre forsyningsruter via Vladivostok og Persia ikke skulle få problem av å måtte ta hånd om store mengder forsyninger på en og samme gang. For å gjøre den logistiske situasjonen for Sovjet med å frakte Lend-Lease forsyninger internt lettere må Lend-Lease derfor bli sendt igjennom flere steder. Samtidig var ubåt trusselen så å si bekjempet i Atlanterhavet som gjorde trusselen med å frakte forsyninger via denne tryggere og raskere enn den hadde vært tidligere, derfor også ett mye bedre alternativ. Lastebiler i blir nå nevnt med modell type og bruksområde som gjør det lettere å se hva hver types bruksområde er. Hvis man legger sammen alle typer lastebiler som blir navnsatt som lastebiler, er det 143 336 lastebiler som USA planlegger å forsyne Sovjet med, med i denne

⁵⁶ (United States Department of State, 1948, s. 75)

⁵⁷ (United States Department of State, 1948, s. 61)

⁵⁸ (United States Department of State, 1948, s. 92-93)

fellesbetegnelse er det over 25 tusen som ikke er ment for å brukes til logistiske bruksområder. Av disse er noen ment for å være en del av kommunikasjon og for å bære våpen for å ta del i aktiv strid. 118 036 lastebiler som Sovjet blir forsynt med er designet for å bli brukt til logistiske bruksområder. Litt over 82 % av de lastebiler som Sovjet blir forsynt med i denne perioden blir brukt for logistisk, det er mulig å dra linjen mellom og anta at liknende prosentandel av de andre lastebilene var ment for andre bruksområder enn til frakt av forsyninger.⁵⁹ USA har fått opp produksjonen av lokomotiv til nivå som kan støtte det sovjetiske behovet over 1500 lokomotiv som viser hvordan Sovjets interne produksjon ikke har kommet på det nivået hvor det er mulig for dem å forsyne seg selv enda.⁶⁰ Mengden mat som fortsatt blir sendt via Lend-Lease viser hvordan den interne matproduksjonen ikke har nådd de nivåene som er nødvendige for å støtte hele Sovjets befolkning på tross av å ha klart å ta tilbake tidligere okkupert land areal.⁶¹

Forsyninger til Murmansk.

Murmansk var en viktig del for å kunne fordele Lend-Lease over flere havner. Murmansk var en av de viktige rutene hvor nesten en fjerdedel av alle forsyninger kom inn igjennom krigen.⁶² Alle havner har en maks grense for hvor mange tonn med last som kan gå igjennom på en gitt tidsperiode, samtidig er det viktig for ikke å overbelaste andre deler av logistikk nettverket. Den geografiske beliggenheten til Murmansk setter havnebyen veldig nært de allierte statene og videre frontlinjen, det av forsyninger som ble sendt via Murmansk var derfor lettere å få frem til frontlinjene for så å bli brukt. Murmansk var avgjørende for den sovjetiske krigsinnsatsen fordi byen fungerte som et viktig logistisk knutepunkt. Krigsmateriell som stridsvogner, fly, lastebiler, ammunisjon og viktige forbruksvarer som mat og medisiner ble levert her og deretter transportert videre til frontlinjene. Effektiviteten av Lend-Lease-hjelpen var avhengig av evnen til å få disse forsyningene raskt og sikkert fra vestlige havner til sovjetiske militære styrker. Konvoier som reiste til Sovjet, ble nødt til å seile forbi og rundt norskekysten hvor tyske ubåter angrep ifra og hvor tyske fly angrep fra også. Samlet sett var Murmansks rolle i Lend-Lease-programmet ikke bare en praktisk nødvendighet, men også et vitnesbyrd om de alliertes vilje til å ta risikoer for å sikre at

⁵⁹ (United States Department of State, 1948, s. 97-98)

⁶⁰ (United States Department of State, 1948, s. 103)

⁶¹ (United States Department of State, 1948, s. 109)

⁶² (Weeks, 2004, s. 26)

nødvendige forsyninger nådde de sovjetiske styrkene. Forsyninger som bidro til de alliertes seier over aksemaktene.

Lend-Lease sitt utfall.

Lend-Lease hjalp Sovjetunionen ikke bare militært med våpen, utstyr for logistikk, men også økonomisk. Den støtten som de fikk for den økonomiske sektoren med både mat, industrielt utstyr, råvarer og teknologisk krevende produkter lot sovjet fokusere mer av ressursene som var tilgjengelig for krigen. Lend-Lease tok bort en del av presset fra økonomien og gav Sovjetunionen større økonomisk fleksibilitet. Resultatet av dette kom i form av at Sovjet kunne ha en større hær i felten enn uten Lend-Lease, en mindre prosentandel av befolkningen ble nødt til å til å arbeide i den økonomiske sektoren enn forsvarssektoren for bare å produsere det som forsvaret hadde behov for. Forbedringen som Lend-Lease skapte med den logistiske situasjonen som Sovjet hadde gjorde at hæren kunne være mer effektiv med offensivene i 1943, 1944 og 1945. Lastebilene og togene som Sovjet fikk gjort infrastrukturen sterkere og derfor gjorde det mulig for den å transportere større mengder forsyninger. Når Sovjet så bevegde seg fremover og begynte å oppleve de samme logistikken problemene som Tyskland hadde, da de var ved Moskva. Men de fordelene de hadde fått fra Lend-Lease med lastebiler og drivstoff som var nødvendig for at både fly og stridsvogner skulle kunne være operative. Sovjets pansrede styrker ville ha vært mindre uten Lend-Lease fordi færre lastebiler ville ikke ha kunne støttet den samme mengde stridsvogner på grunn av økonomiske problemer i produksjonen av lastebilene. Mindre pansrede styrker ville derfor ikke ha hatt muligheten til å skape de samme offensivene som Sovjet oppnådde, både intervallene mellom offensivene ville være lengre på grunn av lengre tid for å bringe frem forsyninger. Det ville så ha vært færre lastebiler tilgjengelig for å støtte stridsvognene i deres eventuelle gjennombrudd og derfor ville ikke offensivene ha vært like dype og ekstensive som de var. Krigen ville på grunn av dette ha vart mye lengre eller endt opp i en form for stillestående tilstand som varer flere år til. Murmansk sin rolle som symbol for samarbeidet og en viktig havn for forsyningene kan ikke undervurderes. Selv om mindre enn en fjerde del av forsyningene kom inn til Sovjetunionen gjennom Murmansk, så er det deltagelsen i å lette på det logistiske presset og fordele det over flere veier og havner som er viktig i lengden. Den økonomiske stagnasjonen kunne etter en tid ha forbedret seg slik at Sovjet ville ha hatt evnen til å produsere nødvendige mengder materiell for å langsomt presse tilbake tyskerne. Lend-Lease var viktig for å sikre de Sovjetiske effektive offensivene som til slutt kom til Berlins

gater og unngå at krigen varte enda lengre hvor Sovjetunionen sin overlevelse ikke er en selvfølge.

Konklusjon.

Lend-Lease gjorde at Sovjet ble den supermakten de hadde blitt etter andre verdenskrig. Og forsikret Sovjetunionens overlevelse og militære vekst etter krigen. Planen forsikret at krigen ikke ble dratt ut over lengre tidsperioder som sannsynligvis reddet mange liv, ikke minst for Øst-Europas befolkning. Planen gav erfaring og troen til USA at de hadde evnen til å forsyne andre nasjoner med økonomisk og militær støtte over lengre tidsperioder. Videre gjorde Lend-Lease USA til den industrielle og militære supermakten med enorm produksjonskapasitet. Den forberedende effekten Lend-Lease hadde gjorde at USA fikk muligheten til å forberede seg på konflikten økonomisk slik at det gikk mye lettere å mobilisere den uten liknende økonomiske konsekvenser som andre nasjoner hadde. Under krigen var Murmansk ett av de mange symbolene på offerviljen de allierte hadde for å forsyne Sovjetunionen og ikke etterlate dem til å klare seg selv. Murmansk var et symbol på at de allierte sto sammen. Etter krigen ble Murmansk dessverre glemt for denne rollen i propaganda arbeidet med å svekke Lend-Lease sin viktige rolle for å blåse opp Sovjetunionens egen innsatts som den store bjørnen som kjempet alene.

Litteratur:

- Abelhauser, W. Broadberry, S. Hara, A. Harrison, M. Howlett, P. Rockoff, H. Zamagni, V. (1998). *The economics of World War II: six great powers in international comparison*. Cambridge University Press.
- AP Archive. (2015, 21. juli). *Disgruntled soldier complains to Rumsfeld* [Video]. Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=t5uBgLtY6ec>
- Black, J. (2021). *Logistics: The Key To Victory*. Havertown: Pen & Sword Books Limited
- Curley, R. (2012). *The science of war: strategies, tactics, and logistics*. Britannica Educational Pub: Rosen Educational Services
- Herman, A. (2012). *Freedom's Forge: How American Business Produced Victory in World War II*. Random House New York.
- Jacobsen, A, R. (2017). *Miraklet Ved Litza: Hitlers Første Nederlag*. Vega Forlag.
- Lend-Lease. (1941). Lend-Lease Act (1941-03-11). DOCSTeach. <https://www.docsteach.org/documents/document/lend-lease-act>
- Margolies, P. (1941, 02.08). Mock Aid Bill Hearing: Youth Congress, Lacking Mrs. Roosevelt's Blessing, Attacks Lease-Lend Measure as War Move. *Detroit evening times*, s. 12.
- «Now We've Got To See That Britain Wins». (1941, 12.03). *Imperial Valley Press*, s. 6.
- O'leary, J, A. (1941, 11.02) Effective Help Best Way to Keep Out of Fight, He Declares: Not Only Present Future Is Declared at Stake; Crowd Jams Hearing. *The Evening Star*, s. 1.
- United States. Department of State. (1948). *Soviet Supply Protocols*. U.S. Government Printing Office.
- Weeks, A, L. (2004) *Russia's Life-Saver: Lend-Lease Aid to the U.S.S.R. in World War II*. Lexinton Books.
- «Wheeler Fears Aid Bill Will Bring Dictatorship». (1941, 01.03). *Detroit evening times*, s. 5.
- Wilson, L, C. (1941, 10.09). All British Aid For War Alone. *The Waterbury Democrat*, s. 4.